

наприклад: *розіп'ялий у печі борці і пріле просо; сіяно квадратно-гніздовим способом кукурудза і сіяне борошно; палена сонцем рослинність і палена цегла.*

У прикметниках діеприкметникового походження може змінюватися наголос, наприклад: *варений, печений* (діепр.) і *варéний, печéний* (прикм.).

Прикметники діеприкметникового походження слід відрізнити від прикметників, що творяться від основ дієслів або віддієслівних іменників прикметниковими суфіксами, наприклад: *блискучий, біжучий, плакучий, поживний, невпинний, посівний, підписний, нависний, коханий, перекладний, докладний.*

Діеприкметникові форми можуть також переходити в розряд іменників, наприклад: *заручений, наречений, суджений, полонений, учений, придане* і под.

Позначаючи осіб або предмети, такі слова набули грамати́чних ознак, властивих іменникам: мають постійний рід, у реченні вступають підметом або додатком, наприклад: *Пряди, пряди — ніток багато білих заручений потрібно на весілля, на шлюбні шати й на дари для гостей* (Л. У.).

§ 152. Предикативні форми на -но, -то

У сучасній українській мові вживаються співвідносні з пасивними діеприкметниками незмінні форми на *-но, -то*, наприклад: *подано, виконано, розбито, перекрито.*

Ці форми творяться від основи інфінітива перехідних дієслів. Від форм пасивних діеприкметників вони відрізняються тим, що не змінюються і в реченні виконують тільки предикативну функцію: вступають головним членом безособового речення, наприклад: *Кожній людині відкрито в нас дорогу — твори, дерзай* (Бойч.).

Незмінні предикативні форми на *-но, -то* мають значення виду (*писано* — *написано*, *роблено* — *зроблено*, *бито* — *збито*) і мають здатність керувати відмінковою формою залежного іменника: *знахідного* (або родового) прямого об'єкта, орудного знаряддя або засобу дії та давального суб'єкта, наприклад: *запрошено його, підписано протокол, зшито поли, не викопано ями, не встигано цукру, написано пером, налякано словом, схоплено рукою, тобі наказано* (щось, кимось), *синові велено* (щось, кимось).

Предикативні форми на *-но, -то* можуть означатися словами з обставинним значенням (іменниками, прислівниками), наприклад: *посіяно в полі, зроблено вдало, помічено недавно.*

§ 153. Діеприслівник

Діеприслівник — це незмінювана дієслівна форма, яка, вказуючи на додаткову дію, пояснює в реченні основне дієслово (присудок), наприклад: *Брати, пригинаючись, входять до хати* (Ст.).

Діеприслівник завжди пов'язується з тим самим іменником, що й основне дієслово, але, виражаючи додаткову дію (або додаткову динамічну ознаку предмета), вступає в реченні обставиною часу, причини, мети або способу дії, наприклад: *Хлопець, увійшовши, привтався* (к о л и?); *Захворівши, Маринка пропустила заняття* (ч о м у?); *Силкуючись не обмовитись, дівчинка закушує губу* (з я ко ю м е т о ю?); *Підстрибуючи на вибоїнах, машина мчить далі* (я к?).

За синтаксичною роллю в реченні і морфологічною ознакою незмінності діеприслівники зближуються з прислівниками. Діеприслівники, як і прислівники, вступають у реченні обставинами.

Діеприслівники мають значення виду і часу.

Діеприслівники недоконаного виду творяться від основи теперішнього часу за допомогою суфіксів *-уци (-юци)* від дієслів першої дієвідміни і *-ачи (-ячи)* — від дієслів другої дієвідміни: *вед(уть) — ведучи, мел(ють) — мелючи, стеж(ать) — стежачи, ход(ять) — ходячи.*

Діеприслівники теперішнього часу виражають додаткову дію, яка збігається з основною в теперішньому або минулому часі. Порівняйте, наприклад: *Раз у раз Черниш зупинявся перепочити, тримаючись за скело руками і ногами* (Гонч.); *Гуляє містом одчайдушна хуза, висвистуючи, дико кричучи* (Баж.).

Діеприслівник може також виражати додаткову дію, що збігається з дією майбутнього часу, наприклад: *Конспектуючи літературу, будемо виділяти основні положення.*

Діеприслівники минулого часу творяться від основи інфінітива дієслів доконаного і недоконаного виду за допомогою суфіксів *-ши* і *-вши* (якщо основа закінчується на голосний), наприклад: *біг(ти) — бігши, вез(ти) — везши, взува(ти) — взувавши, взу(ти) — взувши, відда(ти) — віддавши.*

Діеприслівники минулого часу виражають додаткову дію, що передує основній або збігається з нею, чи наступну дію, що відбувається після основної. Порівняйте, наприклад: *Рибка, почувши волю, завмерла, піднявши плавники під самий верх води, і зникла в глибині* (Ст.). *Стоїть на*